

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar
Történelemtudományi Doktori Iskola
Gazdaság-, Régió- és Politikatörténeti Műhely

Fekete Rajmund
AZ AMERIKAI ÁLOM (VÉGE)
JOHN F. KENNEDY POLITIKAI KÉPE

Tézisfüzet

Témavezető:
Dr. Schmidt Mária

Budapest, 2021

A kutatás előzményei, problémafelvetés

Közel hat évtizede már, hogy 1963. november 22-én, 12 óra 30 perckor John Fitzgerald Kennedyt, az Amerikai Egyesült Államok 35. elnökét a kommunista szimpatizáns Lee Harvey Oswald egy olasz gyártmányú Mannlicher-Carcano távcsöves puskával célba vette és a dallasi tankönyvraktár hatodik emeleti ablakából három lövést adott le az elnököt szállító nyitott limuzinra. Az országban a legtöbben Walter Cronkite-tól értesültek az elnök haláláról. A már életében legendássá vált riporter mindössze nyolc perccel a merénylet után szakította meg az *As The World Turns* című szappanoperát, hogy bejelentse: az elnöki konvojt Dallas belvárosában lövések érték. Nem egészen fél óra múlva a CBS ismét megszakította adását, Cronkite pedig megdöbbenve, elesukló hangon, könnyeivel küszködve közölte a hírt: *az elnök halott*. Öt órával később szinte minden amerikai háztartásba eljutott a tragédia híre.

Claire Underwood, a *House of Cards* című nagysikerű sorozatban a CNN újságírójának azon kérdésére, hogy mi volt gyermekora legmeghatározóbb élménye, kijelenti: „... amikor apám elvitt a Dealey Plazához, ahol Kennedyt meggyilkolták.” A 6 Oscar-díjat és 3 Golden Globe-díjat bezsebelő *Forrest Gump*ban a címszereplő egy padon ülve meséli el, hogyan találkozott ezzel a „kedves, fiatal” elnökkel, akit „valaki minden ok nélkül” lelőtt. Stephen King, a horror koronázatlan királya egy közel 1200 oldalas kötetben (11/22/63) játszik el a gondolattal, hogy ha a kisvárosi

angoltanár visszamehetne a múltba és némi leleményességgel megváltoztathatná a jövőt, akkor a főszereplő öreg barátjának kérésére megakadályozhatná, hogy Lee Harvey Oswald meggyilkolja Kennedyt, melytől Amerika és a világ romlását datálja. Az 1978-ban alakult kultikus punk zenekar, a *Dead Kennedys* polgárpukkasztó neve egyet jelentett azzal, hogy Jack és Bobby Kennedy halálával az amerikai álom is meghalt. Az elnök halála a legnagyobb világsztárokat ihlette meg: Stinget, Simon & Garfunkelt, John Lennont vagy a Beach Boyst. A világot járva pedig úton-útfélen Kennedybe botlunk: Berlinben (John-F.-Kennedy-Platz), New Yorkban (JFK Nemzetközi Repülőtér) vagy éppen Párizsban (Louvre). A korábbi brit miniszterelnököt, Tony Blairt néhány újságíró Kennedyhez hasonlította, Blair munkatársai pedig „Bobbynak” kezdték nevezni Peter Mandelsont, a Kennedy fivérek közötti szoros kapcsolatra utalva.

JFK beszédei mind a mai napig kiemelt helyet foglalnak el nemcsak az amerikai, de a világtörténelem híres szövegei között is. Az ezredforduló előtt a Wisconsin-Madison Egyetem, valamint a Texasi Egyetem kutatói által összeállított lista szerint Kennedy beiktatási beszédét a második legjelentősebb amerikai szónoklatok között tartják számon Martin Luther King Jr. „*Van egy álomom*” néven elhíresült beszédét követően. Az amerikai *Time* magazin pedig a hetedik legnagyobb hatású beszédként aposztrofálta a fiatal elnök beiktatási beszédét.

Az *Economist* és a *YouGov* 2013-as felmérése szerint az amerikaiak hatvan százaléka „*nagyszerű vagy közel nagyszerű*”

elnökként tekint Kennedyre, miközben a megkérdezettek hat százaléka vélte úgy, hogy elnökként „*átlag alatti*” teljesítményt nyújtott. Egyedül Franklin Delano Roosevelt-nek és Ronald Reagan-nek sikerült megközelítenie John F. Kennedy elnököt. A C-SPAN 2017-ben 91 történész véleményét összegezte, az elnöki rangsorban John F. Kennedy a nyolcadik helyen végzett ott, ahol többek között az elnökök erkölcsi tekintélyét, valamint válságkezelési képességét értékelték.

Nem túlzás kijelenteni: John F. Kennedy elnök mitikussá vált politikai arcélének szilárd és máig megkérdőjelezhetetlenné válását sem nőügyei, sem egészségügyi állapota, sem kül- és belpolitikájának reális kiértékelése nem tudta megingatni. Némely esetek még erősítették is a róla kialakult képet (lásd a Marilyn Monroe-val való viszonyát). Mindmáig láthatjuk, hogy a Kennedy-családdal kapcsolatos legjelentéktelenebb esemény sem kerülheti el a nyilvánosság figyelmét. Leginkább Jack és Jackie, valamint Rose és Bobby kerülnek a közvélemény érdeklődésének a középpontjába, de a család többi tagja is számos újságíró, életrajzíró és történészt foglalkoztat az Amerikai Egyesült Államokban és külföldön egyaránt. Felmerül a kérdés: vajon az életrajzírók és a történészek akkor is olyan nagy figyelmet fordítottak volna Bobby igazságügyi miniszterként eltöltött három évére és arra, hogy elnökjelöltként meggyilkolták (1968. június 6.), ha nem egy Kennedy lett volna? Ifjabb John Kennedy 1999-ben bekövetkezett halála kiváltotta volna-e a sajtó világméretű érdeklődését, ha nem JFK fia lett volna? Halála után 21 évvel írtak volna könyvet Amerika „*vonakodó hercegéről*”?

A Kennedy-család a jelek szerint minden erényével és gyengeségével együtt mind a mai napig betölti az amerikaiaknak egy királyi család iránti vágyát – és hasonlóképpen viszonyulnak hozzá, mint a brit királyi családhoz, mely egyszerre tisztelet és bírálat tárgya.

Átok vagy áldás? A Kennedy-historiográfia problematikája

Talán nem sok amerikai elnöknek adatott meg az a megtiszteltetés, hogy már elnöksége alatt Pulitzer-díjjal jutalmazzák az elnökválasztási kampányáról készült könyvet (White, Theodore H.: *The Making of the President*, 1960.), valamint, hogy második világháborús hőstettéről hollywoodi filmet forgassanak az Oscar-díjas Cliff Robertsonnal a főszerepben (*PT-109*). Kennedynek mindkettő sikerült. Annak ellenére, hogy közel hat évtizede halt meg, máig olyan mítosz lengi körül, ami miatt az amerikai történeti munkák közkedvelt tárgya maradt. Egyes becslések szerint JFK halála óta több tízezer kötet jelent meg, amely vele foglalkozik. Kérdés azonban, hogy ez megkönnyíti vagy inkább megnehezíti a mindenkori kutatók munkáját. Mert kevés jó és kiváló munka olvasható Kennedyről.

Kennedy története a tipikus amerikai álmot (magyar szemmel nézve pedig egy népmesei hőstét) testesíti meg. Éppen emiatt van az, hogy a befogadók túlnyomó része nem elnökként, hanem elsősorban *celebként* tekint Kennedyre; a történészek pedig éppen ezen státusz

miatt idegenkednek a mélyebb elemzésektől. A felszínes, semmitmondó könyvek zömének oka pedig az, hogy a szerzőkre kimondatlanul is egy olyan – egyébként nem létező – nyomás nehezedik, amely azt sulykolja: mindenképpen valami szenzációval, eddig be nem mutatott, el nem mesélt történettel kell előállniuk. Egyesek egészen utópikus gondolatokat szülve arról értekeztek, mi lett volna, ha 1963-ban nem gyilkolják meg Kennedyt.

Azzal, hogy az elnök halála után Jackie Kennedy a *Life* magazinnak adott interjújában Camelotnak nevezte néhai férje elnökségét, megteremtette annak a kollektív emlékezetnek a narratíváját, amely aztán mind a mai napig számtalan írásnak, cikknek, tudományos munkának jelentette és jelenti az értelmezési keretét. A *From Camelot to Kent State* című kötet például egy visszatekintés a hatvanas évek Amerikájába, melyben a címen kívül mindössze egyetlen alkalommal hivatkoznak Camelotra, mégis mindenki tisztában van vele, hogy a könyv egy része a Kennedy-évekről szól. A narratíva-teremtés olyan jól sikerült, hogy napjainkban is találkozunk olyan könyvekkel, amelyekben valamilyen formában visszaköszön Camelot. A tudományos publikációkba ültetett Camelot-metaphora (továbbiakban: Camelot-iskola) három kiemelkedő személyisége Arthur Schlesinger Jr., Theodore Sorensen, illetve William Manchester. Annak ellenére, hogy Schlesinger Jr. kiváló történész volt, aki Kennedy harvardi diákársaként, szem- és fültanúja lehetett számos eseménynek – melyekről rendkívül részletesen számolt be –, Kennedy iránti

elvakult rajongása miatt inkább a Camelot-iskola egyik főépítészévé vált, mintsem egy korrekt történeti munka megalkotójának.

A bálványimádókon túl azonban említést kell tennem azokról a szerzőkről is, akik David Greenbert történész és újságíró szerint mindenféle történelmi vagy irodalmi értéktől mentes, homályos utalásokkal élnek és semmi más céljuk nincs, minthogy a szerzőnek pénzt hozzanak a konyhára. Ilyen például Bill O'Reilly és Martin Dugard munkája is (*Killing Kennedy: The End of Camelot*, 2011.), ami inkább tekinthető egy nyáresti könnyed olvasnivalónak, mintsem egy komoly történelmi munkának. Természetesen mindig is voltak és lesznek olyan szerzők, akik az éppen aktuális áramlatot meglovagolva próbálnak profitra szert tenni azzal, hogy magukat és kötetüket szenzációként adják el a piacon. Néhány történész azonban nem áll meg a homályos utalgatásoknál: Thomas Reeves semmirekellő nőfalónak (*A Question of Character: A Life of John F. Kennedy*, 1991.), Timothy Leary LSD-felhasználónak mutatta be az elnököt (*Flashbacks*, 1997.). Seymour M. Hersh pedig összemosta a Kennedy-családot és a maffiát (*The Dark Side of Camelot*, 1998.). Habár Nigel Hamilton „csak” pletykákra alapozva írt a családon belüli kötelékekről (*JFK: Reckless Youth*, 1993.), ez azonban épp elég volt ahhoz, hogy kiváltsa a család haragját, akik hosszabb véleménycikkekben válaszoltak rá a *The New York Times* hasábjain. Évekkel később Hamilton ezzel kapcsolatos megpróbáltatásairól hosszasan értekezett a *The Huffington Post*-ban. De nem ez volt az első eset, hogy a Család cenzorként jelent meg egy-egy írás felett: Jackie Camelot legendájának megalkotásakor is áthúzta azokat a

részeket Theodore H. White írásában, amiket feleslegesnek tartott és kifejezetten kérte, hogy Camelotra helyezze a hangsúlyt az újságíró. A William Manchester könyve (*The Death of a President*, 1967.) körüli jogi huzavona pedig ékes példája volt annak, hogyan próbálta Jackie és környezete (köztük az elnök öccse, Bobby Kennedy) befolyásolni az elnökkel kapcsolatos történelemírást. Edward és Jean Kennedy Smith például korlátlan hozzáférést kaptak annak a könyvnek a kéziratához, amelyet David Nasaw írt Joseph P. Kennedyről (*The Patriarch: The Remarkable Life and Turbulent Times of Joseph P. Kennedy*, 2013.).

A helyzet komplexitását talán a Kennedy halála körül kialakult heves vita illusztrálja a legjobban. Habár úgy tűnik, arra vonatkozóan konszenzus alakult ki, hogy a ravaszt Lee Harvey Oswald húzta meg, egyesek azonban nem képesek elfogadni azt az egyszerű tényt – Norman Mailer szavaival élve: „... *hogy egy magányos kisember elejtsen egy óriást, akit limuzinok, tömérdek ember, rajongók serege és biztonsági őrök vesznek körül.*” Manapság is találkozhatunk olyan írásokkal, amelyek megszállottan keresik az igazságot és azt a „háttérhatalmat” (maffia, CIA, FBI, KGB, Fidel Castro és a kubaiak), amelyik megrendelte a gyilkosságot, illetve azon új nyomokat, amelyek alapján a magányos merénylő hivatalos verzióját cáfolni lehet. Ezek persze kétségkívül izgalmas, filmbe illő motívumok, ugyanakkor a konkrét bizonyítékokkal mindezidáig senki sem állt elő.

A felvázoltak ellenére is nyugodtan kijelenthetjük azonban, hogy e felsorolt munkák mindegyike – a kellő kritikai érzéket

megtartva – hasznosnak bizonyulhat disszertációm készítése során. Robert Dallek kötete (*Befejezetlen élet. John F. Kennedy 1917-1963*, 2004.) minden kétséget kizáróan az elmúlt hatvan év legalaposabb és legkimerítőbb munkája John F. Kennedyről, ezért dolgozatom készítése során az egyik legfontosabb támaszom volt. Ahogy az elmúlt majd hatvan év munkái is, melyek felbecsülhetetlen értékű kutatásokkal bírnak. Egy egészen más szemszögből, de Mark White (*A Cultural History of an American Icon*, 2013.) és Steven Watts (*JFK and the Masculine Mystique*, 2016.) remek munkái is hatalmas segítségemre voltak.

Természetesen nem elhanyagolható azok a primer források se, amelyek a Kennedyről kialakult képet árnyalják és/vagy szilárdítják azt. Ahogy felbecsülhetetlen volt a korabeli interjúk, sajtótájékoztatók leiratai, beszédei, jelentései, újságcikkek, valamint a John F. Kennedy Elnöki Könyvtár és Múzeum online is elérhető forrásai.

A kutatás célja és módszertana

Mint minden politikus, Kennedy is keményen küzdött azért, hogy kedvező tulajdonságait kidomborítsa, korlátait, hiányosságait, emberi gyarlóságait pedig a lehető legmélyebbre ássa. Családja, barátai és követői bámulatos érzékkel fogalmazták meg róla azokat az üzeneteket, amelyek azóta is folyamatosan meghatározzák az emberek millióiban kialakult képet az USA 35. elnökéről. A

rendelkezésünkre álló visszaemlékezésekből, újságcikkekből, interjúkból, felvételekből, beszélgetésekből, sajtótájékoztatókból, *oral history* interjúkból és a már sokszor ismételt tényekből kívánom felvázolni Kennedy elnök politikai képét. Disszertációm célja nem a leleplezés. Nem szándékozom eddig még soha nem ismert részletre bukkanni, sem titkokat feltárni. Arra törekszem, hogy a sokak által szinte áthatolhatatlanná szőtt leplen, az arcát takaró ragyogó és elbűvölő álarcon áthatolva megpróbáljam rekonstruálni, hogyan és milyen módon épült fel, rétegről rétegre, hosszú évtizedek szorgos munkájának köszönhetően az a John F. Kennedy, amilyenek mi látjuk őt – és amelyet halála nemhogy elhalványított, hanem még fel is erősített. De vajon tényleg olyan nagyszerű elnök volt, mint amilyenek a közvélemény-kutatások mutatják? Elnökségének kudarcai mennyire árnyékolják be a róla alkotott politikai képet? Csak egy felelőtlen és pehelysúlyú politikus volt, aki apja pénzének köszönhetően jutott el oda, ahova és addig, ameddig? Ő volt az Amerikai Egyesült Államok első *celeb* elnöke?

Ahhoz, hogy reális képet kapjunk, ezekre a kérdésekre is érdemes választ keresni, mégpedig úgy, hogy szembe állítjuk az elnök valódi politikai teljesítményét azzal a képpel, amelyet a sajtó kialakított róla. Az eredmény egy olyan emberről készült leírás lesz, akinek erényei és hibái egyszerre teszik őt kivételessé és hétköznapivá. Egy rendkívüli intelligens, nagyon motivált, erős küzdeni akarással rendelkező politikus volt, aki szomjazott a tudásra, kíváncsi volt a világra és alakítani, formálni akarta azt. Mindeközben ugyanakkor egész életét testi fájdalmak és érzelmi

problémák kísérték végig. Nagy valószínűséggel ma senkinek sem kell külön magyarázni, hogy a média mekkora hatalommal bír, még ha nem is feltétlenül azoknak van igazuk, akik egyenesen a három másik hatalmi ág mellé emelik. Munkám során külön figyelmet szentelek a sajtó és Jack Kennedy kapcsolatának is nem csak az amerikai, de felvillantva egyszer-egyszer a magyar sajtóban róla megjelenteket is.

A gazdasági, védelmi, politikai jellegű történeti munkák mellett gyakran háttérbe szorulnak az egyéb, amúgy rendkívül fontos területeket, mint például a sajtó és a média szerepe az adott korszakban. A kutatás hozzá fog járulni nemcsak a Kennedy-korszak magyar nyelven megjelent történeti elemzéséhez, hanem ahhoz is, hogy ezt az időszakot jobban megértsük. Az 1960-as évek minden szempontból rendkívül érdekes és vízváltató évtized volt. A hidegháború csúcsaként pedig igen fontos pontja volt a vérgőzös huszadik század történetének, amely markáns nyomot hagyott az utókorra.

Eredmények

De miért éppen Kennedy? Miért érdekes egy majd' hatvan évvel ezelőtt megölt amerikai elnök politikai képe? Milyen példával szolgálhat egyáltalán a róla írott politikai kép korunk modern politikusai számára? A kérdések jogosak, ésszerűek és rendkívül izgalmasak. Bátran kijelenthető, hogy John F. Kennedy volt az

Amerikai Egyesült Államok első, modern elnöke, akinek szakmai karrierjével párhuzamosan és tudatosan építették a médiában kialakítandó képet is. Életének egyes karrierállomásai (háborús hős, bestseller író, Pulitzer-díjas szerző, képviselő, szenátor, amerikai elnök) képkockák, melyek önállóan is értelmezhetők, de egymás mellé rakva őket, komplex képet alkotnak. Magát az embert, a politikust, aki megjelenésével, kiállásával, öltözködésével (gondoljunk csak a vékony nyakkendőkre, a kétsoros, méretre szabott öltönyökre vagy az ikonikussá vált Ray-Ben napszemüvegre) olyan stílust teremtett, melyhez mind a mai napig bátran nyúlnak a férfiak.

Ezen tényezők persze csak egy részét képezik a varázsnak. Azon állítások, melyek azt sugallják, hogy JFK sikerében kulcsszerepet játszott édesapja befolyása, kapcsolati hálója és vagyona, csak a felszínt kapargatják és kihagynak egy fontos tényezőt a képletből. Azt a mérhetetlen alázatot és tudásszomjat, ami őt jellemezte. Hiszen Joe vagyonából élhette volna a *playboyok* gondtalan életét, egészségügyi problémáira hivatkozva kerülhette volna a munkát, helyette azonban folyamatosan képezte magát, bővítette ismereteit és határait feszegette.

Politikusi pályájának intenzív kampánystratégiája – kezdve a konkrét célközönségnek szóló üzenetektől az adománygyűjtésen át az önkéntesek közösségbe való tömörítése – mind a mai napig visszaköszön a világ politikai kampányaiban. Az élő televíziós nyilatkozatok, beszédek vagy sajtótájékoztatók ma már a politikai kommunikáció eszköztárának alapkellékeként értelmezhetők,

Kennedy elnökségekor azonban unorthodoxnak minősültek. Ahogy az is egészen új volt, hogy a világ legerősebb hatalmának vezetője beengedi a sajtót a magánszférájába, melynek köszönhetően nem a politikus, hanem maga az ember köszönt vissza a lapok hasábjain.

Később napvilágra került szexuális kalandjai, valamint egészségügyi állapota sem okozott kárt benne, hiszen ezek is csak azt bizonyították: ő is csak olyan ember, mint bárki más, akinek vannak hibái. Ezek a hibák azonban eltörpültek amellet, hogy kitartásával, hozzáállásával, szorgalmával és „talentumával” (Máté 25:14-30) megtestesítse azt az *amerikai álmot*, melyre mindazok vágyakoztak, akik egy jobb élet reményében hazájuknak választották az Amerikai Egyesült Államokat.

Publikációs tevékenység

Könyvszerkesztés

Rend és Szabadság. Korrajz – A XX. Század Intézet Évkönyve.

Közép-és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért
Közalapítvány, Budapest, 2021. – megjelenés alatt

Cikkek, tanulmányok, recenziók

A halhatatlan elnök – megjelenés alatt

„*Ne azt kérdezzétek...*” – *Egy beszéd, amely megváltoztatta Amerikát*
– megjelenés alatt

A magyar-amerikai kapcsolatok a kubai rakétaválság árnyékában –
megjelenés alatt

Az el nem mondott beszéd. In: Fekete Rajmund (szerk.): *Rend és Szabadság. Korrajz – A XX. Század Intézet Évkönyve.* Közép-és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Budapest, 2021. – megjelenés alatt

A száz nap mítosza, avagy egy jól kivitelezett csapda. In: *Ludovika Frontier*, 2021. április 14.

Enough of Mirages. In: *Remix News*, 2021. március 24.

Délilábok helyett. In: *Kommentár folyóirat* 2021/1. 159-160. o.

Uncsi vagy trendi? Joe Biden politikai kommunikációjáról. In: *Ludovika Frontier*, 2021. február 23.

„A világ legjobb 140 karakteres írója” – Donald Trump és a Twitter-elnökség. In: *Öt Kontinens*. No. 2017/2, 2020. 53-64. o.

A Skynet már a spájzban van. In: *Látószög*, 2020. október 19.

- Trianon számokban. In: *Látószög*, 2020. június 3.
- Trump vagy a tévé probléma. In: *Látószög*, 2020. május 17.
- Az amerikai hardcore szimbólumvilága*, In: *Kommentár folyóirat* 2020/1. 32-38. o.
- Trump, a Twitter uralkodója. In: *Látószög*, 2020. január 2.
- Budapest filtervalóság nélkül. In: *Origo*, 2019. december 16.
- Keresztes hadjárat a férfiaságért. In: *Látószög*, 2019. október 4.
- JFK: Egy amerikai ikon születése. In: *Látószög*, 2019. augusztus 10.
- Árral szemben. In: *Látószög*, 2019. július 19.
- Egyenesen Trump Fehér Házából: politika, sajtó és az elnök. In: *Látószög*, 2019. június 12.
- A new world was born: the century that saw the West lose its self-confidence. In: *About Hungary*, 2019. április 2.
- Új világ született: a Nyugat önbizalomvesztésének százada. In: *Látószög*, 2019. március 22.
- „Egy autót felgyújtani bűncselekmény. Ha több száz autó lángol, az politikai cselekvés” – Ulrike Meinhof és a nyugatnémet terrorizmus. In: *Betekintő*, 2010/4.
- „Virtuális kiengesztelődés” – a török-országi kapcsolatok (1991-2007). In: *KLIÓ*, 2009/4. 118-121. o.
- A lengyel-országi történelmi, földrajzi és geopolitikai kapcsolatok. In: *KLIÓ*, 2009/1. 39-43. o.
- A nemzetközi terrorizmus új hadszíntere: az internet (2001-2009). In: *Infótér*, 2019. március 18.

Előadások

The Myth of Kennedy's Camelot: A Staple of American Folklore.

Előadás a IX. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencián (IDK2020). 2020. november 27.

A magyar-amerikai kapcsolatok a kubai rakétaválság árnyékában.

Előadás a Nemzeti Emlékezet Bizottság „Magyarország nemzetközi kapcsolatai a hidegháború éveiben” című konferencián. 2020. szeptember 24.

„*Ne azt kérdezzétek...*” – *Egy beszéd, amely megváltoztatta Amerikát.* Előadás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Doktorandusz Konferenciáján. Budapest, 2020. február 27.

„*A világ legjobb 140 karakteres írója*” – *Donald Trump és a Twitter-elnökség.* Előadás az ELTE „*U.S. Politics and the Media*” című konferenciáján. Budapest, 2019. november 29.

Katonásdi a közösségi hálón – Az Amerikai Hadsereg Social Media Kézikönyve. Előadás az V. Információs Társadalom Kerekasztalon. Debrecen, 2011. május 20.

A városi gerilla-hadviselés elmélete és gyakorlata a Vörös Hadsereg Frakció tükrében. Előadás a Hatvani István Szakkollégium 2010. évi őszi hallgatói konferenciáján. Debrecen, 2010. november 18.

A nemzetközi terrorizmus új hadszíntere: az internet (2001-2009). Előadás a Hatvani István Szakkollégium 2010. évi tavaszi hallgatói konferenciáján. Debrecen, 2010. április 15.

e2020. Digitális jövőképek. Előadás a IV. Információs Társadalom Kerekasztalon. Debrecen, 2010. május 14.

Műhelyviták

United State's Intelligence Community's view of Hungary during the Cold War. A Budapest Fellowship Programs zárt műhelyvitája.
Budapest, 2021. május 3.